

Datum van
inontvangstneming

:

27/08/2015

Zaak C-397/15

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

23 juli 2015

Verwijzende rechter:

Landgericht Itzehoe (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

15 juni 2015

Verzoekende partij:

Raiffeisen Privatbank Liechtenstein AG

Verwerende partij:

Gerhild Lukath

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Vordering tot terugbetaling van een lening

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

Uitlegging van het Unierecht, artikel 267 VWEU

Prejudiciële vragen

- 1) Moet de overeenkomst tussen een bank en een consument inzake de verstrekking van een krediet die samenhangt met een overeenkomst over het sluiten van een levensverzekering en een overeenkomst inzake advies en bemiddeling bij een kapitaalbelegging, die op haar beurt het kredietbedrag waarborgt, worden beschouwd als een overeenkomst inzake de verstrekking van diensten in de zin van artikel 5, lid 2, van het Verdrag van Rome van 19 juni 1980 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst?

- 2) Geldt artikel 5, lid 2, van het Verdrag van Rome ook in situaties waarin reclame wordt gemaakt of contact wordt aangeknoopt in het land waar de consument zijn hoofd[verblijfplaats heeft], maar hij de overeenkomsten in zijn tweede verblijfplaats ondertekent, indien de wederpartij van de consument of zijn vertegenwoordiger de bestelling van de consument in het land van de hoofdverblijfplaats heeft ontvangen?

Aangevoerde bepalingen van internationaal recht

Verdrag van Rome van 19 juni 1980 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (hierna: „Verdrag van Rome”), in het bijzonder artikel 5

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: „Executieverdrag”), in het bijzonder artikel 13

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (EGBGB) (wet tot invoering van het Duitse burgerlijk wetboek), in het bijzonder oud artikel 29

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) (burgerlijk wetboek), in het bijzonder §§ 355, 492, 503

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Verzoekster is een in het Vorstendom Liechtenstein gevestigde bank. Verweerster, die Duits is, had op het ogenblik dat de overeenkomst werd gesloten – en heeft nog steeds – een verblijfplaats in Duitsland en een verblijfplaats in Spanje, waar zij tijdens de winter woont. Verzoekster vordert van verweerster 40 412,73 CHF, met interest, voor de terugbetaling van een lening.
- 2 Op het ogenblik dat de lening werd gesloten, was verweerster 60 en beschikte zij over een eigen vermogen van 50 000 EUR dat zij wilde beleggen met het oog op een aanvulling van haar pensioen en een gewaarborgde pensioenvoorziening. Een Duits bureau voor financieel advies raadde haar een complexe belegging aan die in Duitsland aan particuliere beleggers werd verkocht. Het betrof een investering van eigen vermogen van de belegger dat moest worden aangevuld met een geleend bedrag dat kon oplopen tot driemaal het bedrag van het eigen vermogen. Het eigen vermogen van de belegger en het geleende bedrag vormden samen een

eenmalige premie voor een aan beleggingsfondsen gekoppelde levensverzekering. De lening voor de financiering moest bij verzoekster worden gesloten.

- 3 De kredietaanvraag en de aanvraag om de levensverzekering te sluiten werden via het Duitse bureau voor financieel advies aan verweerster bezorgd in Spanje, waar zij de aanvragen op 20 december 2006 ondertekende en terugstuurde naar het adviesbureau, dat de ondertekende documenten aan verzoekster bezorgde. Verweersters zoon was de verzekerde en verweerster zelf was de begunstigde, zowel bij overlijden als bij overleven van de verzekerde.
- 4 Nadat de koers van de verkregen waardepapieren eind 2008 aanzienlijk was gedaald en verweerster de door verzoekster gevorderde bijbetaling niet voldeed, zei verzoekster de aan haar verpande levensverzekeringsspolis op 31 december 2011 op. Na de tegeldemaking van de polis vordert verzoekster nu het resterende bedrag van de opeisbaar geworden lening. Verweerster heeft de lening ondertussen herroepen.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 5 Volgens verzoekster is uitsluitend het recht van Liechtenstein van toepassing. Zij beroept zich daarvoor op de rechtskeuze in de leningovereenkomst.
- 6 Verweerster stelt dat op de litigieuze overeenkomsten het Duitse consumentenrecht van toepassing is, ongeacht deze rechtskeuze. De leningovereenkomst is geldig herroepen, aangezien in de overeenkomst het bestaan van het herroepingsrecht niet werd vermeld. Daarnaast is verzoekster verkeerd geïnformeerd over wezenlijke onderdelen van de constructie van overeenkomsten.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 7 De verwijzende rechter is van oordeel dat de beslechting van het geschil afhangt van het antwoord op de vraag of kredietovereenkomsten zoals in casu aan de orde zelf – of in elk geval wanneer zij samenhangen met andere overeenkomsten van de soort die in het geding aan de orde is – kunnen worden beschouwd als diensten in de zin van artikel 5 van het Verdrag van Rome en of de consument op grond van deze bepaling aanspraak kan maken op de bescherming die hij geniet in zijn land van verblijf indien de overeenkomst daar niet werd ondertekend, maar de gehele precontractuele fase zich in dat land heeft afgespeeld.
- 8 De verwijzende rechter is voorlopig van oordeel dat de vordering naar Duits recht ongegrond is, zonder dat hoeft te worden gekeken naar mogelijke niet-nakoming van informatieplichten. Volgens het BGB heeft de consument bij leningovereenkomsten en daarmee verbonden overeenkomsten een herroepingsrecht. Aangezien het bestaan van het herroepingsrecht niet volgens de

regels was vermeld, is de termijn voor herroeping niet beginnen lopen, zodat geldig is herroepen.

- 9 In de leningovereenkomst was echter overeengekomen dat de contractuele relatie uitsluitend wordt beheerst door het recht van Liechtenstein. Deze rechtskeuze is in beginsel ook geldig. Volgens oud artikel 29, lid 1, EGBGB moeten bij een consumentenovereenkomst betreffende diensten niettemin de dwingende bepalingen van Duits consumentenrecht ook worden toegepast wanneer de toepassing van het Duitse recht contractueel is uitgesloten. Deze bepaling is gegrond op artikel 5, lid 2, van het Verdrag van Rome. In de Duitse rechtspraak lopen de meningen uiteen over de vraag of kredietovereenkomsten zoals in casu, in het bijzonder ook in samenhang met andere overeenkomsten betreffende diensten van beleggingsmakelaars en beleggingsadvies en met het sluiten van aan beleggingsfondsen gekoppelde levensverzekeringen in de vorm van kapitaalverzekeringen, diensten zijn in de zin van oud artikel 29, lid 1, EGBGB.
- 10 Artikel 5, lid 2, van het Verdrag van Rome bepaalt dat de rechtskeuze van de partijen er niet toe kan leiden dat de consument de bescherming verliest welke hij geniet op grond van de dwingende bepalingen van het recht van het land waar hij zijn gewone verblijfplaats heeft, voor zover de sluiting van de overeenkomst is voorafgegaan door een bijzonder voorstel of publiciteit in dat land en indien de consument in dat land de voor de sluiting van die overeenkomst noodzakelijke handelingen heeft verricht, of de wederpartij van de consument of zijn vertegenwoordiger de bestelling van de consument in dat land heeft ontvangen. Volgens de verwijzende rechter is het dus voor de toepassing van artikel 29, lid 1, EGBGB van belang of artikel 5, lid 2, van het Verdrag van Rome aldus moet worden uitgelegd dat ook in een geval zoals het onderhavige de gewone verblijfplaats van de consument, in het land waar de onderhandelingen tussen partijen voornamelijk hebben plaatsgevonden, in aanmerking moet worden genomen. Volgens de verwijzende rechter is dit verweersters woonplaats of gewone verblijfplaats in Duitsland. De beslissing van de verwijzende rechter hangt er mogelijk van af of artikel 5, lid 2, van het Verdrag van Rome aldus moet worden uitgelegd dat het Spaanse consumentenrecht van toepassing wordt en verweerster op grond daarvan de overeenkomst kan betwisten.
- 11 De verwijzende rechter is van oordeel dat het verlenen van consumentenkrediet moet worden beschouwd als een dienst in de zin van artikel 5 van het Verdrag van Rome. Hierover heeft het Hof zich – voor zover bekend – nog niet uitgesproken in het kader van artikel 5 van het Verdrag van Rome. Het heeft echter leningovereenkomsten – zonder dit verder te problematiseren – onder meer in het kader van de richtlijn betreffende de bescherming van de consument bij buiten verkoopruimten gesloten overeenkomsten als diensten behandeld en het daarvoor geldende herroepingsrecht aldus voorrang gegeven op andere regelingen. Ook in een andere context heeft het erkend dat kredietovereenkomsten als diensten moeten worden beschouwd (artikel 13 van het Executieverdrag). Volgens de verwijzende rechter is het gezien de doelstelling van beide verdragen aangewezen

het begrip dienst uniform uit te leggen in die zin dat het niet enkel bij de vraag naar de bevoegde rechter, maar ook bij de vraag naar het toepasselijke recht eveneens betrekking heeft op consumentenkredietovereenkomsten, aangezien enkel door de aanwijzing van de bevoegde rechter de bescherming van de consument die de Europese wetgever nastreeft door hem een herroepingsrecht te verlenen, niet ten volle wordt gewaarborgd.

- 12 Artikel 5 van het Verdrag van Rome geldt volgens lid 1 ervan zowel voor overeenkomsten die betrekking hebben op de verstrekking van diensten zelf, als op overeenkomsten ter financiering van een dergelijke verstrekking. Noch de bewoordingen, noch de geest van de bepaling lijken dus uit te sluiten dat leningovereenkomsten die een dienst financieren die niet onder die bepaling valt, niettemin zelf als dienstenovereenkomsten kunnen worden beschouwd. Zo heeft het Hof, opnieuw met betrekking tot de betreffende regeling van de richtlijn betreffende de bescherming van de consument bij buiten verkoopruimten gesloten overeenkomsten, als dienstenovereenkomsten aangemerkt de leningovereenkomsten die strekten tot financiering van een hypothecaire lening die zelf niet binnen de werkingssfeer van de richtlijn viel. Volgens de verwijzende rechter is een dergelijke uitsluiting evenmin gerechtvaardigd op grond dat de gefinancierde verzekeringsovereenkomst niet onder het Verdrag van Rome valt, en zodoende meteen hetzelfde geldt voor de ter financiering van deze verzekeringsovereenkomst gesloten lening. De ratio legis van de uitsluiting van verzekeringsovereenkomsten van het Verdrag van Rome is immers dat bij deze overeenkomsten de rechtskeuze beperkt is, zodat de consument geen bescherming tegen een voor hem nadelige rechtskeuze behoeft, niet dat de wetgever dit in het algemeen zo wenste.
- 13 Mocht het Hof van oordeel zijn dat ook de leningovereenkomst op zich niet onder artikel 5 van het Verdrag van Rome valt, moet er volgens de verwijzende rechter voorts rekening mee worden gehouden dat het geheel van de door partijen gekozen constructies van overeenkomsten als samenhangende overeenkomsten en dus een economische eenheid moeten worden beschouwd en als dusdanig een dienst vertegenwoordigt. Overeenkomstig de constructie van overeenkomsten en de wil van verweerster deden de verplichte lening en de levensverzekering slechts dienst als een hulpconstructie voor het verkrijgen van een mogelijk winstgevend kapitaalbelegging.
- 14 Daaraan wordt geen afbreuk gedaan door de omstandigheid dat verzekeringsovereenkomsten in beginsel van de regeling van artikel 5 van het Verdrag van Rome zijn uitgesloten. In casu heeft de levensverzekeringsovereenkomst – vanuit economisch perspectief – immers een marginale omvang in verhouding tot het totaalpakket. Economisch gezien dient slechts een zeer klein deel van de eenmalige premie die verweerster bij aanvang van de overeenkomst aan de levensverzekeraar heeft betaald, om de verzekerde risico's te dekken. Het deel dat bestemd is voor de levensverzekering heeft dienovereenkomstig slechts een marginale betekenis in verhouding tot de andere

prestaties, die volgens de verwijzende rechter als diensten moeten worden beschouwd. De constructie door verpakking als een levensverzekeringsovereenkomst diende niet om een risico te verzekeren, maar in wezen om fiscale en andere juridische gevolgen die zouden voortvloeien uit de directe belegging van het door verweerster aangebrachte kapitaal, te omzeilen. Dit rechtvaardigt geen uitzondering op de algemene gelding van artikel 5 van het Verdrag van Rome voor diensten.